

Maart nieuwsbrief

Beste leensters, leners en andere belangstellenden,

Van 10 t/m 19 maart is het weer **Boekenweek** en zal ter promotie van het Nederlandstalige (ook vertalingen) boek in zowel Nederland als België van alles te doen zijn rond boeken, schrijfsters/schrijvers en het thema. De organisatie van

de *Boekenweek 2023* heeft als thema gekozen ***Ik ben alles***. Op de website staat: "... we vieren in 2023 de pluriformiteit van onze identiteit, een bijzonder actueel thema. Want hoewel de zoektocht naar wie je bent van alle tijden is, voelt die in de huidige tijdgeest dwingender, complexer en spannender dan ooit. Met de veelheid aan rollen die we vervullen - die van ouder en kind, van partner en collega, van leerling en mentor - en de veelheid aan gezichten die we on- en offline tonen, is iedereen de optelsom van al die componenten."

Hoewel hier wat mij betreft meer en ook anders over te zeggen valt, stellen juist verhalen mensen in staat om zichzelf en anderen beter te leren kennen. Door in de huid te kruipen van personages die we niet zijn of kennen en door ons onder te dompelen in culturen, geloofsovertuigingen, seksualiteiten of leefwijzen die de onze (nog) niet zijn kunnen we allerlei aspecten van onszelf en anderen herkennen én erkennen. Alles wat je denkt, alles wat je voelt, alles wat je nastreeft, wat je liefhebt, waar je van droomt.

De Vlaamse *Lize Spit* schreef het boekenweekgeschenk, de novelle ***De eerlijke vinder***. Het is een verhaal over vriendschap, solidariteit en het belang van rituelen, en "... het leukste geheim dat ik ooit heb moeten bewaren", zegt ze er over.

Aanbevolen boeken ivm het thema zijn o.a.: *Het paradijs* van Hanya Yanagihara, *Landmijnen* van Raynor Winn, *Wie ben ik als niemand kijkt* van Liesbeth Woertman, *Etty Hillesum* van Judith Koelemeijer, *Koekoeksjong* van Camilla Läckberg, *Heks, heks, heks* van Jente Posthuma, *De omwenteling* van Suzanna Jansen, *Het woud van Birnam* van Eleanor Catton en *Kijk ons dansen* van Leïla Slimani,

Meer info en programma: <https://www.boekenweek.nl>

* En dan is het op 8 maart ook weer **Internationale vrouwendag**, met overal in het land allerlei activiteiten, lezing, films, themadagen. Het thema dit jaar is **Onbeperkt leefbaar**. De wereld lijkt in brand te staan en er speelt zich zowel ver weg als dichtbij allerlei ellende af. Hoe beperkt dat ieders leven vandaag de dag? Vragen die vanuit het thema aan de orde kunnen komen: Kunnen vrouwen wel onbeperkt meedoen in de wereld? Ligt er een taak voor de vrouwen om met elkaar te zorgen voor een onbeperkt leven? Hoe solidair zijn we eigenlijk met elkaar en hoe kunnen wij dit verbeteren? Wat kunnen vrouwen doen om samen met mannen een onbeperkt leefbare omgeving te

creëren?

Meer info: <https://www.internationale-vrouwendag.nl/thema-2023-onbeperkt-leefbaar/>,

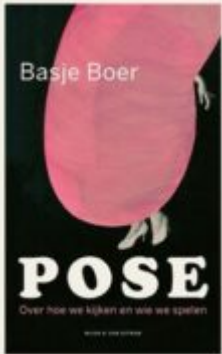
en over de oorsprong en geschiedenis van de internationale

vrouwendag: <https://atria.nl/nieuws-publicaties/feminisme/feminisme-20e-eeuw/8-maart-internationale-vrouwendag/>

Boekhandel Savannah Bay viert Vrouwendag dit jaar op 3 maart door een aantal baanbrekende vrouwen uit Utrecht te eren. Vorig jaar verscheen van *Véronique Konings* **Vrouwen die muren afbreken** waarin 25 vrouwen uit Utrecht in woord en beeld geportretteerd worden. De schrijfster was tevens projectleider van de gelijknamige tentoonstelling in het Centraal Museum. Ze vertelt over het ontstaan en de inspiratiebron van haar project en neemt iedereen mee in de enerverende verhalen van drie bijzondere vrouwen uit haar boek. Na het luisteren kunnen de deelnemers zelf verhalen delen en ervaringen uitwisselen over hoe we de muren in ons eigen leven kunnen slechten. Meer

info: <https://www.savannahbay.nl/3-maart-verhalenavond-vrouwen-die-muren-afbreken/?fbclid=IwAR3ZzhGkjV6R8jQBoo5e9>

yPYVuTS6fMU2fDm4ZjGULWkbUq78vGGRcYv0wABij boekenprogramma Bazarow.LIVE in de Utrechtse centrale bibliotheek zullen de schrijfsters *Basje Boer* en *Femke Brockhus* te gast zijn. In haar boek **Pose - Over hoe we kijken en wie we spelen** analyseert *Basje Boer* de manier waarop vrouwen gerepresenteerd worden in de popcultuur in het algemeen en films in het bijzonder. Ze onderzoekt hoe de manier waarop vrouwen neergezet worden samenhangt met dominante maatschappelijke verhoudingen, het feit dat vrouwen nog altijd ondervertegenwoordigd zijn in diverse culturele sectoren en de *male gaze*. Maar ze is ook kritisch als het gaat om de vraag of vrouwen zich niet makkelijk neerleggen bij de rollen die ze opgelegd krijgen. Vinden ze het stiekem niet aantrekkelijk om een passief personage te zijn? *Femke Brockhus*, door de NRC uitgeroepen tot literair talent 2023, schreef met **Kleine haperende vluchten** een roman over een vrouw die ontsnapt uit een

keurslijf. Ze verdwijnt spoorloos en laat haar man, een architect, en haar dochtertje achter.

Meer info: <https://bazarow.com/bazarow-live/>

Bij de voorstelling **Eros** (zie hieronder bij activiteiten) is op 8 maart een uitgebreid contextprogramma met een masterclass, een diner, met aansluitend een verdiepend gesprek met Boukje Schweigman en Susan Smit, en een afterparty. Veel bezoekers willen zelf ook de dansvloer op springen na het zien van de energieke performance *Eros*. Daarom wordt een fysieke Eros-workshop gegeven door performers Lysanne van Berlo en Boukje Schweigman. In deze training staan vrouwelijke kracht en levensenergie centraal. Hoe kun je die kracht omarmen en plezier krijgen in je eigen sensualiteit? De Masterclass is voor iedereen.

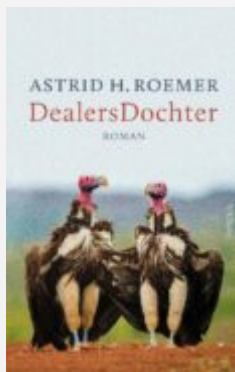
Meer info: <https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/seizoen-2022-23/eros/>

Onlangs uitgebrachte titels

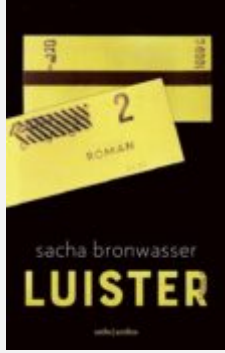
Omdat het bijna boekenweek is, zijn er veel nieuwe titels verschenen. Te veel om allemaal uit te werken, dus daarom een aantal die mij opvielen.

Eerst weer een paar Nederlandstalige romans

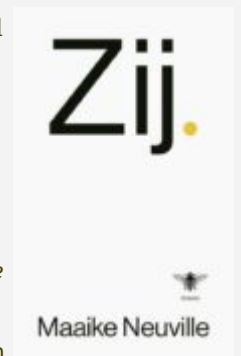
- **DealersDochter** is de nieuwste roman van Astrid Roemer, om wie veel de doen is geweest rond de uitreiking van de Prijs der Nederlandse Letteren afgelopen tijd. De Surinaams-Nederlandse schrijfster is tegelijk een van de meest poëtische en eigenzinnige schrijvers die het Nederlands taalgebied kent. In *DealersDochter* wordt in Nederland een misdrijf veroorzaakt door twee ambitieuze vaders. Het is een moord op een Surinaamse moeder, om af te rekenen met een informant, en het lijk is weggemaakt. Hoe geborgen ben je dan als dochter van een moordverdachte bij je eigen familie? Hoe kun je vergeten dat je een moeder hebt die is gedood in haar eigen huis terwijl je in de kinderwagen lag te slapen met je vader dichtbij? Is het mogelijk om buiten je geboorteland ergens 'veilig thuis' te zijn als je zwart bent en is levensgeluk breekbaar en te herstellen?

- Na 14 jaar is er weer een nieuwe roman verschenen van *Minke Douwes*, haar derde: **Het laatste voorjaar**. Daarin volgt ze de gebeurtenissen die Ese Jelles, lerares Duits, 53 jaar oud, van de ene dag op de andere haar baan doen opzeggen en op de fiets laten stappen, weg van huis, met een hoofd vol malende gedachten. Onderwijsvernieuwing en de dood van haar geliefde Martie zijn de duidelijke aanleidingen voor deze plotselinge stap. Maar er speelt meer. Afwisselend op fietspaden door Duitsland en Polen - richting het huis van Ese's grote held Anton Tsjechov, in Jalta op de Krim - laat *Minke Douwes* in haar typerende stijl zien hoe het besluit tot deze reis genomen werd. En waar het toe leidt

- *Sacha Bronwasser* is kunsthistorica en schrijfster. **Luister** is haar tweede roman, en daarin beschrijft ze het Parijs van nu en dat van de jaren tachtig, tijden van gewelddadige aanslagen. In de proloog spreekt de ik-verteller een zekere Flo aan, die bij een Parijse terreuraanslag gewond is geraakt, en die voordien een belangrijke rol speelde in het leven van de verteller, een voormalig fotografiestudente. Daarna wordt het verhaal verteld van Philippe Lambert, een Parijzenaar die ogenschijnlijk weinig met de verteller en met Flo te maken heeft, maar een intrigerende figuur is. Uiteindelijk komen de mooi opgebouwde verhaallijnen samen, met onderweg machtsconflicten, dreigend misbruik, vriendschap en schuld.

- In **Zij.** volgt de lezer Ada Peeters, een gelauwerde actrice die in de theaterwereld met veel mannen heeft samengewerkt. Het zweet loopt haar over de rug wanneer zij een monoloog zal houden in de stad waar 'hij' woont... Waarschijnlijk zijn schrijfster *Maaïke Neuville's* ervaringen als film- en theatermaker voor Ada's belevenissen een dankbare inspiratiebron geweest. **Zij.** wordt gepromoot als "een boek over intimiteit en overschreden grenzen, zelfs bij wederzijdse instemming. Een verhaal waarin het onderscheid tussen dader en slachtoffer vervaagt, maar niet weggumt. 'Zij', is dat de hoofdpersoon? Zijn 'zij' de mannen? De vrouwen? Aangezien *Maaïke Neuville* evenals Ada actrice is, onder andere in *Red Light*, ligt een autobiografische lezing voor de

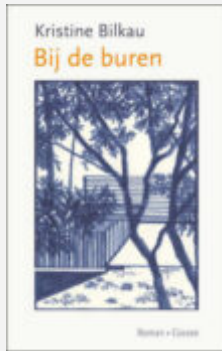
hand. Dat **Zij.** het verhaal van vele Ada's vertelt, bewijst andermaal de urgentie van deze roman."

- **Eicel** volgt het leven van een jonge vrouw aan het begin van haar moederschap. Hoe ze als onzekere studente de angst heeft om te veel te zijn en dus gaat minderen. Hoe ze in een klap verliefd wordt op meneer Zaadcel. Hoe ze tijdens haar zwangerschap begint met meerderen en haar lichaam als jonge moeder in een nieuw licht leert zien, hoewel van rozengeur en maneschijn geen sprake is. Met luchtige geestigheid en een zwierige verteltoon beschrijft *Gaia Willemars* het leven - de steun die vrienden, filosofie en het Jodendom voor haar vormden - zonder terug te deinzen voor moeilijke onderwerpen als een eetstoornis en het trauma na verkrachting. Het laat zelfs de meest pessimistische lezer achter met hoop.

Vertaalde romans

- *Karen Jennings* is een Zuid-Afrikaanse romanschrijfster en dichteres. **Een eiland** is haar 4e roman en gaat over de 70-jarige Samuel die in z'n eentje een vuurtoren voor de Afrikaanse kust bemant. Daar is hij terecht gekomen nadat hij als tegenstander van zijn regime 25 jaar gevangen heeft gezeten en nu een ongestoord leven leidt. Op een dag spoelt een lichaam aan van een man die nog leeft. Samuel verzorgt de vluchteling plichtmatig en als die op krachten komt, voelt Samuel zich al snel bedreigd. Ze verstaan elkaars taal niet, dus communicatie is nauwelijks mogelijk en een aanvaring wordt gevreesd. Wat volgt zijn lang weggestopte herinneringen en vragen als 'Wat betekent 'land', en 'aan wie behoort dat toe?' 'Hoever mag je gaan om ervoor te zorgen dat de plek die van jou is, van jou blijft?'

- In **Bij de buren** schetst *Kristine Bilkau* een Duits dorp op het platteland. Julia, eind dertig, en haar man zijn hier naartoe verhuisd omdat de grote stad te duur is geworden. Ze hopen dat het leven hier overzichtelijker en minder hectisch is. Dat het misschien toch nog lukt met hun kinderwens. Julia probeert in het dorp een doorstart te maken met haar keramiekwinkel en onlineshop. De 60-jarige Astrid zoekt een opvolger voor haar artspraktijk. Soms kruisen hun wegen elkaar, vaker cirkelen zij onopgemerkt om elkaar heen en doen hun best om hun teleurstellingen voor elkaar te verbergen, en de moed erin te houden. Net als in haar debuut *De gelukkigen* weet *Kristine Bilkau* de verborgen aardverschuivingen, groeiende eenzaamheid en onzekerheid in een (vrouwen)leven neer te zetten. Is er iets verloren gegaan? En wat dan

- *Eleanor Catton* schreef eerder de spannende roman *Al wat schittert* rond de goudkoorts in het Nieuw-Zeeland van de 19e eeuw. In **Het Woud van Birnam** vertelt de Nieuw Zeelandse schrijfster het verhaal van de Mira Bunting, die samen met vrienden een guerrillatuindersgroep oprichtte, Het Woud van Birnam. Dit ongeregelde collectief van bevriende kunstenaars plant gewassen op verwilderde plekken: in berm, verlaten parken en niet-onderhouden tuinen, om er later van te oogsten. Jarenlang komen ze niet uit de kosten, maar dat lijkt te gaan veranderen als Mira een gouden kans in de schoot geworpen krijgt. Ook Robert Lemoine, een mysterieuze Amerikaanse miljardair, heeft zijn oog laten vallen op de boerderij en het bijbehorende land. Hij wil er een bunker bouwen waar hij veilig zal zijn als het einde der tijden er is. Maar wie is te vertrouwen?

- Als winnares van de Nobelprijs voor de Literatuur 2022 staat *Annie Ernaux* momenteel veel in de belangstelling en verschijnen nieuwe vertalingen. **De jongeman** is een novelle van 48 bladzijden, inclusief nawoord, die "uitnodigt tot langzaam en precies lezen. *Annie Ernaux* vertelt summier (en in de eerste persoon enkelvoud) over een voorbijgeleefde liefdesrelatie met een dertig jaar jongere man. Zelf is dan al bijna zestig. In compacte, intense, uiterst efficiënte zinnen zoekt ze naar een antwoord op de vraag wat er in die relatie op het spel stond. Voor haarzelf was dat herleven: zich opnieuw jong voelen, maar ook ingewijd worden in haar eigen verleden. De jongeman is een sleutel tot het lezen van Ernaux' werk. Al haar thema's komen in deze miniatuur samen: tijd, herinnering, liefde, maatschappij, en hoe haar leven stevast in het teken staat van het nog te schrijven boek. "Vaak heb ik de liefde bedreven om mezelf tot schrijven te dwingen.", is een uitspraak van haar.

- Met **De vrouw die de wereld verenigde** schreef de Deens-Koreaanse *Eva Tind* een biografische roman over een unieke vrouw, een van de belangrijkste vrouwelijke wetenschappers van de 20e eeuw: de Deense zoöloge *Marie Hammer (1907-2)*. Marie Hammer reisde meer dan 40 jaar lang de wereld rond met één doel: ze wilde bewijzen dat de continenten van de wereld ooit met elkaar verbonden waren geweest. Tegelijkertijd droomt ze van een gezin. Tegen de normen van die tijd in dringt ze er echter op aan dat haar man haar onderzoek nooit in de weg mag staan. Als eerste vrouw neemt ze in 1932 deel aan de 7e Thule-expeditie van Knud Rasmussen. Sindsdien spaart ze geld voor haar eigen expeditie van een maand en schrijft ze thuis, aan de keukentafel met vier kinderen om haar heen, haar proefschrift. Bijna vijftig jaar na haar eerste expeditie slaagt ze erin de wereld te verenigen, maar tegelijkertijd moet ze erkennen dat het gezin tijdens haar afwezigheid uiteen is gevallen.

Ook verschenen:

- **Vuur** van de Duitse *Shida Bayzar* gaat over drie hartsvriendinnen die altijd en overal bevroegd worden vanwege hun afkomst,
- **Hoeveel ik van je hou** van *Esther Freud* gaat over twee vrouwen die op een cruciaal moment in hun leven (terug) naar Ierland verhuizen in de hoop dat het daar beter zal gaan.
- **De blik van Medusa** is een ontroerende en speelse hervertelling van het verhaal van Medusa. *Natalie Haynes* heeft als missie om nieuw licht te werpen op vrouwelijke personages in Griekse mythen.
- **Tabita** van *Iben Mondrup* is een Deense, intense en intelligente roman over het leven in een gezin waarin de kinderen moeten vechten voor zichzelf én voor elkaar.
- **In haar schoenen** van *Jojo Moyes* heeft als ondertitel: Twee vrouwen. Twee levens. Eén vriendschap die alles verandert.
- De Pakistaanse *Kamila Shamsie* schreef eerder *Huis in brand*. **Beste vrienden** gaat over 2 vriendinnen die vanuit

Pakistan naar London zijn verhuisd en daar geconfronteerd worden met hun verschillende achtergrond

- **De kinderen zijn koning** van *Delphine de Vigan* is roman met een felle kritiek op sociale media en een samenleving die steeds narcistischer lijkt te worden. Waarin alles en iedereen, zelfs kinderen, ten dienste komt te staan van likes en views.

- *Holly Williams* **De beste tijd voor de liefde**

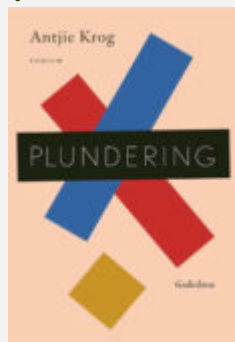
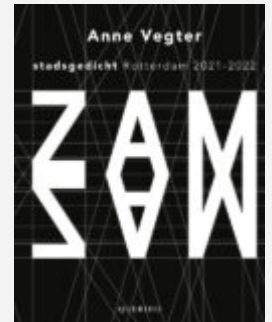
- *Lorena Hughes* **De Spaanse dochter**

- *Josefine Klougart* **Dit zou allemaal van jou kunnen zijn**

- *Adania Shibli* **Een klein detail**

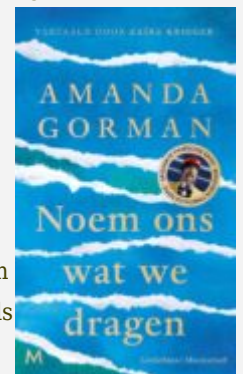
Poëzie

- De dichtbundel **Zam Zam** verschijnt bij het afscheid van *Anne Vegter* als stadsdichter van Rotterdam. Het bevat niet alleen al haar Rotterdamse gedichten: beeldend kunstenaar Kamiel Verschuren maakte een fotoverslag van de stad aan de Maas, en compagnon Xandra Nibbeling schreef een begeleidend essay. Rotterdam is 'snel en vernieuwend' en bekend om zijn havens en moderne architectuur. Alles lijkt er groot en fonkelnieuw, maar er is ook armoede, dakloosheid, isolement. Anne Vegter woont al dertig jaar in Rotterdam en onderzocht welke verhalen verteld moesten worden. Als stadsdichter doorkruiste ze de hele stad. Geflankeerd door kunstenaars bewerkte ze Rotterdam tot een levend atelier. Na een bezoek aan een wijk schreef ze nu eens lyrische, dan weer verhalende, soms activistische gedichten over en voor de stad.

- *Antjie Krog* is uitgegroeid tot een van de meest geliefde dichters in Nederland. In haar nieuwste bundel **Plundering** heeft ze moeite om aan het schrijven te komen, om te kunnen spreken in een taal en in een wereld vol valkuilen. Het lijkt alsof het einde van alles, zelfs het einde van de taal, haar op de hielen zit. Krog gaat een gesprek aan met de lezer, waarin ze zichzelf afvraagt hoe door te leven in deze wereld en welke vragen wij onszelf zouden moeten stellen. Op haar kenmerkende en overtuigende wijze schrijft ze over de broosheid én onsterfelijkheid van de mens. Soms zit er een verbeterd wanhoop in de toon van de dichter, maar uiteindelijk is er ook altijd voorzichtige hoop. Sober, ontroerend, kwetsbaar, recht uit het hart, en een actueel statement, tegen de achtergrond van een geplunderde wereld.

- **Noem ons wat we dragen** is de debuutbundel van *Amanda Gorman*, die in een twee-talige editie is verschenen en 432 bladzijden telt. "In de bundel, die ook het inaugurele gedicht *The Hill We Climb* bevat, beschrijft de Amerikaanse dichteres het verhaal van een verloren tijdperk. Ze transformeert collectieve gevoelens van rouw over de globale pandemie in een boodschap van hoop en kracht. De bundel zit vol met energie en muzikale taal en onderzoekt thema's als identiteit en geheugen. De gedichten markeren een belangrijk moment van bewustwording in onze maatschappij, en zijn daarnaast volledig tijdloos. *Amanda Gorman* is daarmee zowel een chroniqueur van het verleden als de stem van onze toekomst." (omslagtekst)

Ook verschenen:

- **Simones en Dainina** van *Liesbeth Lagemaat* is een epische gedicht waarin Heer Kraai van boven neerkijkt op het gepeupel. Hij is niet erg onder de indruk van het aardrijk, totdat hij Dianina opmerkt.

- **Honger, heteronormativiteit & het heelal** is het poeziedebuut van *Lies Gallez* waarin ze het kleine ik plaatst tegenover de ander, die zo verschillend en tegelijkertijd ontzettend gelijkend is, en later tegenover de grote, mooie, moeilijke wereld waarin we leven.

- **Tijgerbrood** van *Ruth Lasters* gaat over het verlangen om voor altijd toevlucht te kunnen zoeken en op te lossen in pure vorm, in woordenloosheid. De dichteres, leerkracht, kindervrije vrouw, partner, pacifiste, klimaatbobber en kunstliefhebber werden samengekneet tot één wezen dat haar hoop, bekommernissen en angsten meer en meer durft te erkennen als die van iedereen.

Verhalen

- "Liefde kan ingewikkeld zijn, maar vriendschap is nog een stuk lastiger. Wat doe je als je al tweeëntwintig jaar bevriend bent maar steeds een vervelend gevoel aan een afspraak overhoudt? Wie van je vrienden verdraag je twee weken op reis? Waar vind je nieuwe vrienden als je oude vrienden kinderen krijgen? Kun je je zomaar bij een bestaande vriendinnengroep aansluiten? In debuutbundel **We hebben het over je gehad** beschrijft *Stéphanie Hoogenberk* haar in verhalen gevatte ervaring met vriendschappen. Ze doet dat geestig en genadeloos, over haar vriendinnen, maar ook over zichzelf." Cirkelen de verhalen om de kern van het bestrijden van 'die verdomde' eenzaamheid heen?

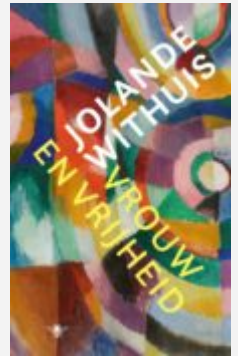

Non-fictie

- **Moeder en pen** is het langverwachte vervolg van de dagboeken van *Mensje van Keulen*. Eerder verschenen *Alle dagen laat* (2006) over 1976 en *Neerslag van een huwelijk* (2018) over de jaren 1977-1979. Nu betreft het de periode 1979-1983, pal na haar scheiding en de geboorte van haar zoon. Ze is een meer dan gevierd schrijfster en houdt zich staande als alleenstaande moeder, als schrijfster en als vrouw. Liefde speelt een grote rol in deze jaren, de onvoorwaardelijke liefde voor het kind, het verdriet over de beëindigde liefde, de vluchtige liefde voor de mannen die haar pad kruisen en een nieuwe liefde. *Mensje van Keulen* schrijft over de jaren '70 en '80, maar het levert vragen op waar vrouwen en schrijvers ook vandaag de dag mee worstelen. Zoals altijd is *Mensje van Keulen* ook hier actueel. "Een werk vol sneren, hatelijkheden en idiote fratsen."

- "Feminisme betekent voor mij niet dat vrouwen beter of anders zijn dan mannen, of per definitie slachtoffer, of behept met moederlijkheid, zorgzaamheid en vredelievendheid. Het betekent niet: wat vrouwen doen, is welgedaan. Het betekent dat ik de leefdoelstellingen en kwaliteiten die aan de seksen worden toebedeeld, consequent opvat als historische, politieke en culturele verschijnselen. "Echt mannelijke" en "echt vrouwelijke" eigenschappen bestaan niet. Vrouwen en mannen verschillen onderling meer van elkaar dan groepsgevoel." Vanuit deze achtergrond maakt *Jolande Withuis* in **Vrouw en vrijheid** een rondgang langs onderwerpen als de biografie, borstkanker, geheim agenten, vrouwenvoetbal en werklust, en langs eigenzinnige vrouwen als Simone de Beauvoir, Jeanne Bieruma Oosting, Carry van Bruggen, Ana Pauker en Sylvia Plath. Tegelijk analytisch én persoonlijk, scherp én geestig.

- *Neske Beks* biedt in **De kleine Morrison** een wegwijzer in het werk van de beroemdste vrouwelijke Zwarte schrijver uit de moderne literatuurgeschiedenis, *Tony Morrison*. Ze introduceert *Tony Morrisons* leven en werk en laat zien dat de schrijfster in alles wat ze doet uitnodigt tot zélf kritisch nadenken over taal, structuur, macht, gender, ras, recht en onrecht, Zwart-zijn, de witte blik en de betekenis van orale en geschreven verhalen. Vanaf haar eerste roman *Het blauwste oog* koos ze ervoor om niet uit te leggen hoe het was om zwart te zijn, maar om haar lezers erin onder te dompelen. Aan de hand van citaten van maakt *Neske Beks* de lezer deelgenoot van haar eigen nog onvoltooide zoektocht: waarom galmen *Morrisons* zinnen zo lang na in haar hoofd? Waarom voelt ze zich zo thuis in haar romans?

- *Mineke Schipper* is bij haar onderzoek voor gestuit op frappante verschillen met weduwnaars. Verlies van een levenspartner is van oudsher voor mannen vertaald in nieuwe vrijheid en voor vrouwen in rampzalig statusverlies. Hiërarchische beeldvorming is het gevolg van macht. Weduwen kregen speciale rouwrituelen en afzondering opgelegd, en hun rouwkleren dienden als gevarendriehoek. Onbeheerde vrouwelijkheid baarde zo veel angst dat een weduwendagina op slot moest, tijdelijk of levenslang. Pesterijen en verdachtmaking van moord of hekserij - want waarom was hij doodgegaan en niet zij? - maakten dat velen wanhopig hun dode man achternagingen. De onthutsende mondiale erfenis mbt weduwen is nooit echt in kaart gebracht. Ingeroeste opvattingen lijken echter langzaam te veranderen. En weduwen veranderen zichtbaar mee.

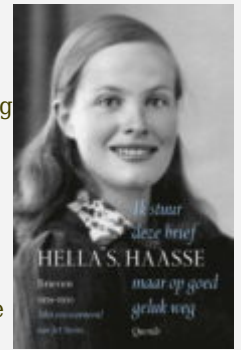

- *Sofonisba Anguissola (ca. 1532-1625)* is een van de meest succesvolle kunstenaars van de Renaissance en werd door haar tijdgenoten geprezen om haar talent en creativiteit. Ze werd omschreven als 'la più illustre Pittrice d'Europa': de beroemdste vrouwelijke schilder van Europa. Haar figuren zijn levensecht, haar stofuitdrukking is meesterlijk en haar vernieuwende composities worden door de belangrijkste hoven van Europa bewonderd. Ze werd omschreven als een wonder. **Sofonisba Anguissola. Portrettit van de renaissance** illustreert hoe vernieuwend ze was en hoe ze uitgroeide tot een van de beroemdste portretkunstenaars van de Italiaanse Renaissance. Het bevat essays waarin uitgebreid wordt ingegaan op haar leven, haar carrière en haar artistieke ontwikkelingen. Rijk geïllustreerd met de prachtige schilderijen van

deze bijzondere vrouwelijke kunstenaar.

- Vanaf het moment waarop *Hella Haasse* in 1938 op 20-jarige leeftijd vanuit Nederlands-Indië in Nederland aankomt om te gaan studeren, schrijft ze haar ouders over haar nieuwe, onwennige leven. Vertelt ze aanvankelijk op luchtige toon hilarische anekdotes, al snel is er door de Tweede Wereldoorlog en vervolgens door de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog geen briefverkeer meer mogelijk. Haar vader en moeder, ieder in een ander jappenkamp geïnterneerd, zullen pas jaren later lezen hoeveel ingrijpends er in het leven van Hella heeft plaatsgevonden: haar huwelijk, de Hongerwinter, de geboorte van haar eerste twee dochttertjes, van wie de oudste als peuter overlijdt, en haar debuut als schrijfster van Oeroeg. **Ik stuur deze brief maar op goed geluk weg. Brieven 1939-1950** bevat de bewaard gebleven brieven van de jongs *Hella S. Haasse* aan haar ouders en schoonouders.

Ook verschenen:

- In **De vele levens van Rosey Pool** beschrijft *Lonneke Geerlings* een vrouw die het werk uitgaf van Afro-Amerikaanse dichters toen bijna niemand daar nog naar omkeek, die een Londense 'salon' voor zwarte kunstenaars runde en een van de aanjagers was van de Amerikaanse burgerrechtenbeweging.

- In **Goed komen** schrijft *Joy Delima* haar zoektocht naar seksueel genot, met als rode draad het leren begrijpen van haar lijf.

Activiteiten in Utrecht en daarbuiten:

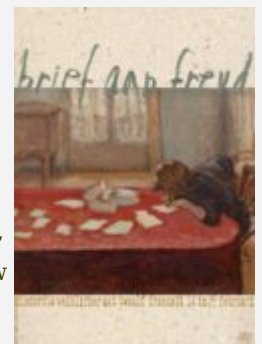

- Op 19 maart ontvangt ILFU de Canadese schrijfster **Margaret Atwood** ter gelegenheid van de publicatie van haar nieuwe verhalenbundel **Besjes in het bos**. In de popzaal van TivoliVredenburg zal ze in gesprek gaan met Janine Abbring. Margaret Atwood behoeft als schrijfster van o.a. *Het verhaal van de dienstmaagd* en *De testamenten* waarschijnlijk weinig toelichting. In 2020 maakte ze voor ILFU de Belle van Zuylenlezing die ze door de coronamaatregelen destijds via een liveverbinding vanuit Canada voordroeg. Nu zal ze er zelf zijn.

Meer info: <https://ilfu.com/agenda/ilfu-book-talk-margaret-atwood>

- De dames van *Maatschappij Discordia* zijn op 22 en 23 maart weer in theater Kikker (Utrecht) met hun nieuwe voorstelling vanuit vrouwelijk perspectief, **Weiblicher Akt 12: brief aan Freud**. Eerder stonden o.a. Susan

Sontag en Elfriede Jelinek centraal, nu is dat de vraag van de grote psychoanalyticus 'Wat wil een vrouw?', maar zeker is ook aan de orde 'wat niet?' Daar gaat het over en dus ook over psychoanalyse, over realiteitszin, over doodsdrijf, over penisnijd, over Oedipus, over toneel, over dromen, over vrouw zijn, over #metoo én over zichzelf. Beide Discordia vrouwen laten 'een 21e-eeuwse vrouw' brieven schrijven aan een zekere Sigmund en zijn benieuwd wat hij terugschrijft.

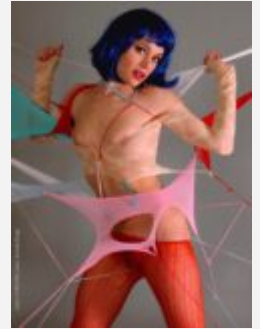
Meer info: <https://www.theaterkikker.nl/agenda/weiblicher-akt-12-brief-aan-f-24702>

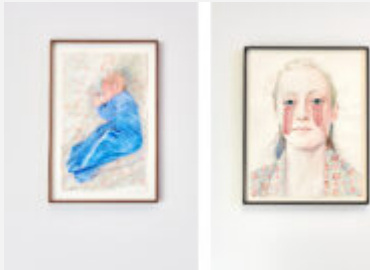
- **Eros** is een coproductie van twee Utrechtse gezelschappen: *Schweigman* (fysiek-zintuiglijk, ritueel werk) en DOX (met de focus op jongerencultuur en urban dans(theater)). Op 2 t/m 5, en 8 t/11 maart organiseert de Stadsschouwburg Utrecht deze voorstelling, waarin het vrouwenlichaam wordt gevierd, op locatie elders in de stad. Zes gaan vrouwen op zoek naar de kracht en het plezier van hun sensualiteit. In een eigentijds ritueel gaan de remmen los en wordt vrouwelijkheid in al haar facetten gevierd.

Meer info: <https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/seizoen-2022-23/eros/>

- Nog meer eros, maar dan in de beeldende kunst: Verleiding en het (eigen) vrouwenlichaam staan centraal in het werk van **Madeleine Berkhemer** (1973-2019). Kunsthal Rotterdam presenteert t/m 7 mei een overzicht van het werk van deze Rotterdamse kunstenares. *Madeleine Berkhemer* werkte op het snijvlak van beeldende kunst, media, mode en performance. Haar veelzijdige oeuvre bestaat uit onder andere expliciete erotische tekeningen en pin-upfoto's, marmeren beelden, gebruiksvoorwerpen, installaties, collages en kunstwerken voor de buitenruimte. Ook maakt ze abstracte sculpturale installaties, waarin erotiek nog steeds een belangrijke rol speelt, verbeeld door middel van pantystof en ronde vormen. Haar alter ego's Milly-Molly-Mandy vormen de rode draad in haar werk. Ze gebruikt deze drie verschillende personages om de grenzen van zichzelf en haar kunst te onderzoeken.

Meer info: <https://www.kunsthalthal.nl/plan-je-bezoek/tentoonstellingen/madeleine-berkhemer/>

- In Stedelijk Museum Schiedam is t/m 25 juni de solo-tentoonstelling **We Once Were One** te zien met het veelomvattende werk van **Femmy Otten**. Femmy tekent, schildert, maakt sculpturen en muurschilderingen en figureert in haar eigen performances. Haar werk gaat over thema's als lichamelijke en de manier waarop emoties en herinneringen fysiek met ons versmelten en worden doorgegeven. In de kern vraagt ze aandacht voor het - vaak vrouwelijk - lichaam. In *We Once Were One* voert de kunstenaar een ferm pleidooi voor kwetsbaarheid en intimiteit in een verharde en grillige tijd. De tentoonstelling is ingericht als totaalinstallatie, waarin nieuwe werken

worden gecombineerd met bestaand werk.

Meer info: <https://www.stedelijkmuseumschiedam.nl/tentoonstelling/we-once-were-one/>

- Het artistiek diverse *Likeminds* presenteert **SISTERS**, een programma over *womanhood* en de onderlinge verbondenheid tussen vrouwen wereldwijd; en ook over een eeuw aan vrouwenprotesten en het doorbreken van spirituele blokkades. Op het toneel staan drie actrices van verschillende generaties. Ze herontdekken de spirituele kennis die ze hebben geërfd aan de hand van een oud fotorolletje. Een rolletje dat fotografe Ziva op de slaapkamer van haar dochter vond, maar waarvan de oorsprong onduidelijk is. Ze ontdekt een oude foto van haar oma, beelden van een pubermeisje dat lijkt op haar eigen dochter, maar ook foto's van volslagen vreemden. Wie is de fotografe? En wat verbindt de vrouwen met elkaar? **SISTERS** speelt t/m 12 maart in theater Bellevue (A'dam), en misschien later nog elders?

Meer info: <https://www.theater.nl/sisters-likeminds/?start=10#showblock>

Bibliotheeknieuws:

- In maart zal de bibliotheek open zijn op de aangegeven tijden. Iedereen die wil komen rondkijken en/of boeken lenen en terugbrengen is van harte welkom.

- Jonna heeft een eerste opzet gemaakt om de nieuwsbrief in een praktischer en aantrekkelijker jasje te gieten. We hebben dit inmiddels aan een aantal meer of minder trouwe nieuwsbrief-lezers voorgelegd en uitgebreid reactie gekregen, en er is zelfs hulp en ondersteuning aangeboden. Daar zijn we natuurlijk heel blij mee! Als iemand spontaan iets wil laten weten over een betere vorm of inhoud van de nieuwsbrief, we horen het graag.

Nieuwe boeken in de bibliotheek

Dans om het hart van Dola de Jong, *Achteraf bezien* van Elizabeth Jane Howard, *Hormonen in de nacht* van Lu Min, *Omdat*

mijn lichaam het wil van Esmee Schenk de Jong, *Kindertijd* en *Afhankelijkheid* van Tove Ditlevsen, *Gaan, gingen, gegaan* en *Het verhaal van het oude kind* van Jenny Erpenbeck en *Ik stuur deze brief maar op goed geluk weg. Brieven 1939-1950* van Hella Haasse.

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/02/02/leven-in-de-verbeelding-door-aleid-truijens/>
- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/02/23/terug-naar-insulinde-door-elle-van-rijn/>
- <https://vrouwenbibliotheek.nl/2023/02/26/omdat-mijn-lichaam-het-wil-door-esmee-schenck-de-jong/>

De **leenbijdrage voor 2023** is opnieuw vastgesteld op **€ 26,-**. Je kunt hiervoor onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op ons banknummer **NL18 RABO 0366 0430 05** ten name van **Stichting Es Scent ovv naam en 'leenbijdrage 2023'**. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek, met een startbedrag van € 5,- per kalenderjaar. Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden en veel recensies, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website.

Marjolein Datema

Utrecht, 27 februari 2023

Maart (opening)nieuws

Beste leensters en andere belangstellenden,

Maart is ook dit jaar weer een volle maand, met internationale vrouwendag op de 8e, de boekenweek eind maart en de landelijke vrijwilligersdag, waar we dit jaar weer aan meedoen, op de 16e. Voor dit laatste zie het bibliotheeknieuws hieronder. Iedereen is welkom! Er zijn veel nieuw verschenen titels te vermelden, met 'oogst' van de poëzieweek en de korte verhalenweek, en de boekenweek op komst. Het is dan ook een hele volle en lange brief geworden.

Van 23 t/m 31 maart is het **Boekenweek**. Zoals altijd zullen er in die tijd door het hele land weer diverse literaire activiteiten plaats vinden. Meer info: <http://www.boekenweek.nl>. Over het thema van dit jaar, **De moeder de vrouw**, is veel te doen geweest. Op de website van de boekenweek staat dan ook een uitgebreide toelichting (verantwoording) op het thema. De bedoeling is, aldus het CPNB, om via de literatuur licht te werpen op het moederschap en het vrouw-zijn, als een ode. Dit is veelal gehoord als een bevestiging van het klassieke beeld: de rol van de vrouw is 'moeder zijn'. Daarnaast is het feit dat twee mannen zijn gevraagd voor het boekenweekgeschenk resp. het -essay bij velen verkeerd gevallen. Tegen de achtergrond dat sinds 2000 slechts drie vrouwelijke auteurs een boekenweekgeschenk hebben mogen schrijven is het zeker met dit thema een moeilijk te verdedigen keuze. Een gesprek tussen de initiatiefnemers van de protest-petitie en het CPNB heeft er voor gezorgd dat, om het thema zo rijk en divers mogelijk neer te zetten en van de Boekenweek 2019 een succes te maken, er -naast het geschenk en het essay- een gedicht van een hedendaagse dichteres als extra promotie door boekhandels en bibliotheken zal worden weggegeven. Na de aankondiging van het thema heeft boekhandel Savannah Bay direct al aangegeven om op zoek te gaan naar een alternatief boekenweekgeschenk en vrouwelijke auteurs daartoe opgeroepen, voor het broodnodig vrouwelijke perspectief als tegenwicht.

De *Boekenweek* viert het boek, en in 2019 boeken over moederschap in het bijzonder. "Iedereen heeft een moeder, hartverwarmend en zorgzaam, streng of afwezig. Fictie en non fictie brachten vele markante moeders voort: via dochters en zonen die schrijven over hun moeder, moeders die schrijven over het moederschap." Op de boekenweek-website staan onder het kopje 'thema' twee lijsten weergegeven: een uitgebreide lijst van ruim 150 oude en nieuwe thematitels, en een presentatie van de ± 45 nieuwe (of opnieuw uitgegeven) boeken bij het thema. Het laat zien dat het een thema is dat ruimschoots leeft, al dan niet mede als gevolg van alle commotie bij de aankondiging ervan.

Zie: <https://www.boekenweek.nl/thema/>

Van **Renate Dorrestein** is in 2017 (ter gelegenheid van moederdag!) het boek *De moeder de vrouw* verschenen. Het is een bundeling van haar eerder uitgegeven romans ***Ontaarde moeders*** (1992) en ***Mijn zoon heeft een seksleven en ik lees mijn moeder Roodkapje*** (2006). Beide romans hebben sterke vrouwelijke hoofdpersonen die worstelen met herkenbare problemen en met de vaak complexe relaties tussen moeders en dochters. Opmerkelijk dat Renate Dorrestein is overleden een paar weken voordat de keuze op *De moeder de vrouw* als thema is gevallen.

Een citaat uit een recensie over het boek ***De onsterfelijken*** van de Amerikaanse schrijfster **Chloe Benjamin** dat in januari dit jaar in het Nederlands uitkwam: "Juist als ze (= een van de hoofdpersonen) moeder wordt, beseft ze hoe onmogelijk het is om elkaar, afkomstig uit verschillende generaties, werkelijk te kunnen doorgronden. Ouderschap is voor haar eenzaamheid, die 'gelijk staat aan de eenzaamheid van de herinnering: te weten dat zij de schakel is tussen een toekomst die haar ouders nooit zullen kennen en een verleden dat haar kind nooit zal kennen'. Zelf heb je niets anders dan het nu. Reden om ernaar te leven, om te zijn." (Trouw 24-2-2019)

In Trouw is men in februari verder gegaan met de tweewekelijkse serie rond het boekenweekthema, dat ontleend is aan het gedicht van Martinus Nijhoff. Verschillende dichters is gevraagd een gedicht te schrijven en zich te laten inspireren door ***De moeder de vrouw***. Het betreffende gedicht staat in zijn geheel afgedrukt en wordt gevolgd door een artikel over en met de maakster van ervan. **Esther Jansma** en **Radna Fabias** waren in februari aan de beurt. De dichter van het Boekenweekgedicht maakt deel uit van de serie en zal rond de Boekenweek haar gedicht presenteren. Zie: <https://www.trouw.nl/cultuur/dichteres-esther-jansma-ja-ik-ga-een-blijje-oude-moeder-woorden~a022100f/>
<https://www.trouw.nl/cultuur/radna-fabias-pelt-vooroordelen-af-noem-je-curacao-een-paradijs-dan-kijk-je-niet-goed-~ad6ddc17/>

De **Internationale Vrouwendag** wordt al ruim een eeuw jaarlijks gevierd op 8 maart. Het landelijke thema voor 2019 is **Heldinnen**. Door het hele land worden verschillende activiteiten georganiseerd, al dan niet rondom het thema. Voor meer info en activiteiten in de buurt: <http://www.internationale-vrouwendag.nl>

*Omdat het dit jaar 100 jaar geleden is dat vrouwen in Nederland kiesrecht verwierven, heeft sopraan **Johannette Zomer** het project **Tranen van Maria** ontwikkeld : een reeks concerten door en voor vrouwen uit diverse culturen en met verschillende achtergronden. Naast het Stabat Mater van Pergolesi bestaat het programma uit middeleeuwse lofzangen van Hildegard von Bingen, enkele delen uit de *Cantigas de Santa Maria* (één van de grootste verzamelingen lofliederen van de westerse middeleeuwse literatuur) en op vrouwen geïnspireerde Arabische en Sefardische liederen. Ook zullen er, als een rode draad door de voorstellingen, getuigenissen van vrouwen van over de hele wereld worden geprojecteerd. Het première-concert is op 8 maart in de Domkerk. Meer

info: <https://www.klassiekemuziek.nl/e/12408/johannette-zomer-de-tranen-van-maria-premiere-utrecht>

*Op 8 maart organiseert stichting Amor Mundi samen met het Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis een avond in Amsterdam over **Hannah Arendt** en **Rosa Luxemburg**. Hoe inspireren literatuur en filosofie bij hedendaagse vraagstukken, en wat is de betekenis van beide vrouwen hierbij? Sprekers zijn gevraagd een voordracht te houden over een van beiden of allebei, en dan toegespitst op de vraag hoe zij (ook nu nog) inspireren bij hedendaagse vraagstukken over onderwijs, economie, ecologie, en gelijke verdeling. Uitgenodigde sprekers zijn o.a.: Rosi Braidotti, Marja Vuijsje, Heidi Dorudi, Eva Rovers, Nadia Bouras en **Joke Hermsen**. Van deze laatste (mede-oprichter van Amor Mundi) is afgelopen week het boek **Het Tij keren** uitgekomen, dat ook gaat over **Hannah Arendt** en **Rosa Luxemburg**. Meer

info: <http://amormundi.nl/pdf/Symposium%208%20maart%202019.pdf>

*Filmtheater Springhaver staat op 8 maart in het teken van het thema *heldinnen*. Samen met filmdistributeur Cinemien worden een aantal prijswinnende films gepresenteerd met sterke vrouwen in de hoofdrol: *L'Avenir*, *Daphne*, *Carol* en *Figlia Mia*. Unieke heldinnen, uit Italië, Amerika, Frankrijk en Groot-Brittannië.

Tijdens het ochtend- of middagblok worden telkens twee films vertoond, en je krijgt een glas prosecco en van Cinemien een goodiebag. Meer info: https://www.springhaver.nl/movies/1792/internationale_vrouwendag_lavenir_daphne

*Het vrouwenennetwerk van de Utrechtse universiteit viert 8 maart met een Engelstalige lezingendag. Hoogleraar vrouwenstudies Berteke Waaldijk zal deze niet onomstreden internationale vrouwendag in een historisch kader gaan zetten. Ook zal aandacht besteed worden aan het *Rosanna Fonds*, dat is opgericht door Anneke Smelik en Rosi Braidotti om het vrouwen mogelijk te maken een universitaire opleiding te volgen. De viering is gratis maar ook al volgeboekt, zo begrijp ik. Meer info: <https://www.uu.nl/en/events/international-womens-day-alumni-event-english-sold-out>

Onlangs uitgebrachte titels

- ***Normale mensen*** van *Sally Rooney* is de opvolger van haar veelgeprezen debuutroman *Gesprekken met vrienden*. In *Normale mensen* vertelt ze de liefdesgeschiedenis van Marianne en Connell. Beiden groeien op in hetzelfde stadje in landelijk Ierland, waar hun verschillende werelden nauwelijks overlappen. Ze ontmoeten elkaar alleen wanneer de moeder van Connell het huis van Marianne schoonmaakt. Als ze beiden naar het prestigieuze Trinity College in Dublin gaan, blijkt daar dat zich door de jaren heen een diepe band heeft gevormd. De liefdesgeschiedenis wordt verteld in de tegenwoordige tijd, met tijdsprongen tussen de hoofdstukken – soms van vijf minuten, soms van zes maanden – en wisselt voortdurend van perspectief: van Marianne naar Connell en weer terug. Informatie uit flashbacks en herinneringen wordt langzaam prijs gegeven. Uit de Groene Amsterdammer: “Sally Rooney messcherp het gevoelsleven van jongvolwassenen in een competitieve, verhardende maatschappij te treffen.”

- ***Een liefde, in gedachten*** van *Kristine Bilkau*: Het is 1964. Samen in een café zitten is voor Antonia en Edgar de hemel op aarde, ze lijken voor elkaar gemaakt. Beiden – aan het einde van de oorlog geboren – dromen van een ander leven dan dat van hun ouders, zonder ontberingen en beperkingen. De wereld leren kennen! Genieten, en vooral anders leven en liefhebben! Edgar krijgt de kans om een exportbedrijf in Hongkong op te bouwen, Antonia zal volgen zodra hij als zakenman voet aan de grond krijgt. Dan komt zijn telegram: Zeg alsjeblieft woning en werk op – prepareer alles voor vertrek in mei – vliegbiljet volgt. Antonia wacht af, zonder werk en huis, met haar bezittingen ingepakt in zeevrachtkisten. Ze schrijft bemoedigende liefdesbrieven en leest die van Edgar, vol beloftes en steeds maar weer uitstel. Na een jaar beëindigt ze hun verlovings. Ze wil niet meer hopen en wachten, maar leven, en dat is moeilijk genoeg. Hoe is haar honger naar vrijheid en onafhankelijkheid te combineren met de wens naar een oprechte relatie? Vijftig jaar later, tijdens het leegruimen van Antonia's woning, vraagt haar dochter zich af waarom haar charmante moeder diep van binnen haar leven lang trouw is gebleven aan haar eerste grote liefde. Een ongeneeslijke en verspilde liefde die haar moeder zich tot het einde toe door niemand had laten afpakken. Ten slotte blijft de vraag: wie is die man die haar moeder nooit kon vergeten en die ze nog maar zelden zag? De dochter wil hem ontmoeten, één enkele keer.

- Eerder schreef *Madeline Miller Het lied van Achilles*. Nu verschijnt van haar het indrukwekkende verhaal over de mythologische heks ***Circe***. In het huis van Helios, god van de zon, wordt een dochter geboren. *Circe* is een vreemd kind, en zonder de goddelijke uitstraling van haar vader wordt ze uitgestoten door haar familie. Geïsoleerd wendt ze zich tot de gewone stervelingen voor gezelschap, waarbij ze een kracht ontdekt die verboden is voor de goden: hekserij. Wanneer de liefde haar ertoe brengt een vervloeking uit te spreken, stuurt Zeus *Circe* naar een verlaten eiland, waar ze haar vaardigheden verder ontwikkelt. De wereld is echter een gevaarlijke plaats voor een vrouw alleen, en met haar onafhankelijkheid roept *Circe* de toorn van zowel mannen als goden over zich af. Om te beschermen wat haar het meest dierbaar is, moet *Circe* al haar krachten aanwenden.

- ***Roadblock*** van *Pauline Genee* is haar 2e roman en heel anders dan *Duel met paard*. Trouw noemt het “Een indringende, ernstige symbolische ideeënroman.” Bij een roadblock valt een vrouw in handen van een gewapende groep, die haar afzondert van haar mede-verkiezings-waarnemers en ver van de bewoonde wereld op een kale berg in gijzeling neemt. Daar maakt ze de balans op van haar leven, terwijl ze heen en weer geslingerd wordt tussen hoop en vrees. Heeft ze de juiste keuzes gemaakt? Krijgt ze de kans om een en ander recht te zetten t.o.v. haar geliefde, van wie ze na een tumultueuze relatie afscheid had genomen?

- In haar debuut ***Niemand keek omhoog*** vertelt *Evelien Vos* bijna achteloos over het leven van haar hoofdpersoon. Over het moeizame contact met haar ouders, haar zoektocht in de liefde, haar leven in Madrid waar ze als vertaalster probeert een bestaan op te bouwen, de relatie met haar broer. Zelfs als er een bomaanslag op vliegveld plaatsvindt waarbij haar broer gewond raakt, registreert ze, zonder te vervallen in superlatieven de gebeurtenissen. Ze kiest ervoor om te vertellen en nauwelijks te psychologiseren. Er lijkt geen woord te veel te zijn gebruikt, wat ervoor zorgt dat de roman langzaam maar

zeker onder de huid kruipt.

- Eveneens een debuut: *Mariken Heitman* onderzoekt in **De wateraap** het zachte verzet van een eenling tegen het keurslijf. Hoe word je mens, als dat betekent: vrouw of man zijn? Biologiestudente Elke heeft geen idee. Ze helpt haar oudtante in de tuin: ze zaait bieten, stekt kool en wiedt onkruid. In de tuin wordt volop gegroeid en gestorven, dit alles met een vanzelfsprekende overgave die Elke vreemd is. Het ontbreekt haar aan iets, een bondgenoot, iemand om zich aan te spiegelen en die haar bewijst dat het kan: sluimeren tussen man en vrouw, werkelijkheid en verbeelding, tussen toen en nu. Haar fascinatie voor de wateraap, een evolutionaire maar onbewezen link tussen aap en mens, stuurt haar naar Wenen. Een zoektocht naar verwantschap en oorsprong volgt. "Poëtisch, mooie sfeerimpressies, origineel, ontroerend, mooi gelaagd en zet aan tot nadenken.. Echt een heel, heel mooi boek!" (van bol.com). Ook een mooie recensie in Trouw.

- Van een heel andere orde is **Dina's Erfenis** van *Herbjørg Wassmo*. De Dina trilogie is een meeslepende vertelling uit de 90-er jaren over Dina en haar familie, die zich afspeelt in het 19de eeuwse Noorwegen. Nu is er een vervolg, dat de spanning van de trilogie weet terug te halen en ook daadwerkelijk een nieuw hoofdstuk toevoegt als in 1890 bij een brand in de herenboerderij Dina is omgekomen. Op haar begrafenis leest kleindochter Karna een nagelaten brief voor waarin Dina de moord bekent op haar echtgenoot Jacob en haar minnaar Leo. Karna weigert na deze gebeurtenis te praten. Om haar van het trauma te genezen, neemt stiefmoeder Anna haar mee naar een inrichting in Kopenhagen. Daar raakt Karna echter steeds dieper in haar wanen verstrikt. Ook Anna blijft niet onaangedaan. Voor Anna is de vrijgevochten, wilskrachtige Dina het voorbeeld van hoe een vrouw haar zelfstandigheid kan opeisen.

- **Al mijn vaders** van *Mira Feticu* gaat over de Roemeense Myra die schrijft en als Dante-specialiste doceert aan de Universiteit van Amsterdam. Haar geboortedorp heeft ze allang achtergelaten, maar de demonen uit haar jeugd blijven Myra achtervolgen. Alleen in de literatuur vindt ze troost. Vooral bij Dante, die alle klootzakken genadeloos naar de hel stuurt en niets en niemand vergeeft. Dan verdwijnt Myra onder verdachte omstandigheden. Zowel haar collega als ex-man, met wie ze opnieuw zou gaan trouwen, worden verhoord. De 'bekentenissen' van de twee mannen die op geen enkele wijze verantwoordelijk gehouden wensen te worden voor de verdwijning van Myra worden hoofdstuksgewijs afgewisseld met Myra's eigen kijk op haar leven. Ze zoekt toenadering tot haar vader, haar moeder en anderen die haar in het verleden tekortgedaan hebben, in de hoop rust te vinden.

Verhalen

- *Leonora Carrington* is vooral bekend als een surrealistische kunstenares, hoewel, weinigen kennen haar. Op haar schilderijen nemen visioenen, dromen en symbolen een grote plaats in. Ook haar korte verhalen, die ze haar hele leven schreef, zijn gekenmerkt door motieven uit de Keltische en Midden-Amerikaanse mythologie, fantasieën uit nachtmerries en de mystieke kant van het alledaagse leven. Zonder een duidelijke plot schets ze vooral een vijandige of onbegrijpelijke omgeving. Ter gelegenheid van haar honderdste geboortedag zijn haar verhalen voor het eerst verzameld, **Alle verhalen**.

- **Je weet dat je dit wil** van *Kristen Roupenian* een prikkelende verhalenbundel over seks, daten en het moderne leven. De verhalen gaan over vrouwen thuis, op het werk, op een date, bij de dokter, met hun gezin en met hun vrienden. Vrouwen die worstelen met lust, boetedoening, schuld en woede. De verhalen fascineren maar wekken ook afkeer op, angst en verrukking, weerzin en opwinding. De bundel laat zien dat Kristen Roupenian een gedurfde nieuwe stem is in de Amerikaanse literatuur. In een geestige, bijtende, ironische en expliciete stijl verkent ze de verstoorde machtsverhouding tussen mannen en vrouwen - en doet er nog een schepje bovenop.

- **Veenland**, een verhalenbundel van *Daisy Johnson*, speelt zich af in de moerasgebieden van Engeland en verleent het platte, naargeestige landschap een rijke, broeierige atmosfeer. Het is een plek waar dieren en mensen samensmelten, waar vreemde metamorfosen plaatsvinden, waar mythe en donkere magie zich nog ophouden. Hier kan een tienermeisje zichzelf uithongeren tot de vorm van een paling. Een huis kan verliefd raken op een meisje. Een jongen kan terugkeren uit de dood als een vos. Met een frisse en volstrekt eigentijdse stem legt de Britse schrijfster in haar debuut de verhalen bloot van vrouwen die de grenzen van hun kracht opzoeken.

Non fictie

- **V. van vulva tot vagina**. *Mariah Mansvelt Beck, Sarah van Binsbergen, Meredith Greer, Emma Curvers, Persis Bekkering, Tineke Kuiperse en Bregje Hofstede* "...hebben dit boek gemaakt om een einde te maken aan de schaamtecultuur en de onzekerheden die onwetendheid en schaamte met zich meebrengt." Ze schrijven over alles wat je moet weten over de vulva - van pilmoetheid, menstruatiemanagement, uitstrijkjes, HPV, anticonceptie, seks, bevallingen, orgasmekloof, tot de overgang - om te empoweren en het vrouwelijk lichaam nou eindelijk eens écht op de kaart te zetten.

Zodat je gesprekken durft aan te gaan met vriendinnen, partner of huisarts.

- In **De hoogste tijd. Een eeuw vrouwenkiesrecht** schrijven *Monique Leyenaar, Jantine Oldersma en Kees Niemöller* over de strijd voor het vrouwenkiesrecht en de vele karakteristieke personen die erbij betrokken waren. 'Het is de hoogste tijd dat vrouwen in Nederland eindelijk volledig kiesrecht krijgen', schreef het Algemeen Handelsblad in 1918. Een jaar eerder kregen vrouwen al het passief kiesrecht: ze mochten op kieslijsten staan en konden gekozen worden. In 1919 volgde het actief kiesrecht: vrouwen mogen voortaan ook zelf naar de stembus. Aan die wetswijziging ging een hevige strijd vooraf tussen voorzichtige geleerden en ondernemende vrouwen, welsprekende parlementariërs, stellige theologen en precieze juristen. De 3 politicologen staan ook stil bij de gevolgen. Wat deden de vrouwen die het kiesrecht hadden veroverd ermee? Zijn ze gaan stemmen en zo ja, op wie? Hetzelfde als de mannen, of toch anders? Zijn ze de politiek in gegaan en zo ja, wat zijn ze daar gaan doen? Waren ze wel welkom in de politieke arena?

Poëzie:

- **Fantommerrie** is de nieuwe dichtbundel van *Marieke Lucas Rijneveld*. De titel suggereert dat er een samenhang is met haar eerste zeer goed ontvangen bundel *Kalfsvlies* waarvoor ze de C. Buddingh' Prijs voor het beste poëziedebuut van 2015 won. Deze bundel is echter een nieuwe verkenning in haar universum, dat paradoxaal genoeg aan de ene kant compleet onnavolgbaar is, maar aan de andere kant ook onmiddellijk herkenbaar en altijd eigen.

- **Vruchtwateruurlinie** is het poëziedebuut van actrice en beeldend kunstenaar *Roberta Petzoldt*. De titel intrigeert, wat gaat er komen? Scherpe, fantastische en schurende beelden. Eigentijdse poëzie met af en toe klassieke regels. Gedichten die gaan over het verlangen om meer te zijn dan je bent en jezelf dieper te kennen. Baby's en soldaten.

- **Ik zag een man met een bos bloemen naar de Nieuwstad gaan** is het poëziedebuut van *Lilian Zielstra* (1991). Zij was stadsdichter van Groningen in 2017 en 2018, huisdichter van de Rijksuniversiteit Groningen (2013/2014) en won de Frans Vogel Poëzieprijs. In haar bundel loopt ze door de stad en ziet dingen. De stad biedt verhalen en stillevenen, de huizen geven de mens een fundament. Er vallen ook lessen te leren. En dan is daar die man met een bos bloemen op een plek waar je dat niet verwacht. "Originele gedichten van een dichteres met veel talent."

Activiteiten en boeken-nieuws in Utrecht en daarbuiten:

- Marjet Douze (oud-adjunct-directeur van Atria en bibliothecaresse) heeft als gastconservator de tentoonstelling **Vrouwen Stemmen** samengesteld over 100 jaar vrouwenkiesrecht. Voor dit vrouwenkiesrecht hebben vrouwen zich jarenlang moeten inzetten. Deze historische tentoonstelling, die van 4 t/m 28 maart te zien is in het Stadskantoor Utrecht, toont de landelijke én de Utrechtse strijd voor vrouwenkiesrecht. In mei zal de tentoonstelling te zien zijn in het Stadhuis (op de Stadhuisbrug). Marjet Douze is een goede bekende van de vrouwenbibliotheek en motor achter het initiatief om als herinnering aan de invoering van het kiesrecht een gevelsteen te plaatsen bij het Stadhuis. Gilde Utrecht gaat een themastadswandeling maken die de wandelaar langs de huizen en werkplekken van Utrechtse vrouwen voert, die zich hebben ingezet voor vrijheid, gelijkheid en het actieve (vrouwen)kiesrecht.

Meer

info: <https://www.utrecht.nl/wonen-en-leven/vrije-tijd/culturele-activiteiten-en-tentoonstellingen/vrouwen-stemmen-1919-2019-100-jaar-vrouwenkiesrecht/>

- Ze zijn er ook dit jaar weer, de 3 dames van *Maatschappij Discordia* met op 14,15 en 16 maart een volgende **Weiblicher Act, nr 9, L'Amour Duras**. Tot nu toe stonden vrouwen vrouwen als Iokaste, Lady Macbeth en Marguerite Gautier centraal, die ze een andere afloop van hun levensverhaal gunden. Nu beginnen ze met een serie over *De Liefde*, zoals die door vrouwen wordt beschreven. In dit eerste deel *L'Amour Duras* verdiepen ze zich in het werk van Marguerite Duras (1914-1996). Als geen andere schrijfster was ze haar hele leven hartstochtelijk bezig om de liefdeservaring onder woorden te brengen in allerlei variaties: het jonge meisje en de oudere minnaar, de afwezige geliefde, de incestueuze liefde, de driehoeksverhouding en uiteindelijk de grote liefde met de veel jongere (homoseksuele) man. In deze voorstelling zullen ze fragmenten uit haar romans en toneelwerk associëren met eigen verhalen om zo tot een voor hen kloppend beeld van dit grote fenomeen Liefde te komen. Meer info: <https://www.theaterkikker.nl/agenda/weiblicher-akt-9-lamour-duras/>

- Sinds 8 februari is op NPO 2 (en NPO Start Plus) de verfilming te zien van Elena Ferrante's eerste deel van de Napolitaanse romans, **De geniale vriendin**. In 8 afleveringen wordt het verhaal verteld van hartsvriendinnen én tegenpolen Elena en Lila tegen de achtergrond van het arme en sombere Napels in de jaren 50. De serie begint wanneer Elena, een vrouw op leeftijd, midden in de nacht wakker wordt gebeld over de verdwijning van haar beste vriendin. Het is het moment waarop zij besluit de geschiedenis van hun bijzondere vriendschap op papier te zetten. Meer info en

interview: <https://www.vpro.nl/cinema/lees/artikelen/interviews/series/2019/Nieuwe-serie-de-geniale-vriendin.html>

- Op 7 maart speelt in de Stadsschouwburg Utrecht de voorstelling **Odisseia**, een rockende road trip door het landschap van moderne vrouwen in relatie tot de al of niet van zijn voetstuk gevallen held. Het is een viereuhalf uur durende theaterervaring (incl. twee pauzes) geïnspireerd door het bekende verhaal over Odysseus. Het publiek neemt de plaats in van de afwezige held en de acteurs vertolken de verschillende personages op diens pad. De spelers verweven hun persoonlijke herinneringen, twijfels en dromen met de verhalen van personages uit de originele verzen. In deze unieke en humoristisch voorstelling vertegenwoordigt *Odisseia* het vrouwelijk perspectief, waarbij nieuw feminisme en de MeToo discussie heel intelligent met elkaar worden verbonden. *Odisseia* komt in het kader van het Explore Festival, een reeks gedurfde voorstellingen op het gebied van dans, theater en performance die de huidige stand van het mondiale theater representeren. Meer

info: https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/2018-19/odisseia/?utm_source=crm&utm_medium=e-mail&utm_content=Nieuwsbrief&utm_campaign=19-02-15%20Nieuwsbrief%20Explore%202019_Odisseia

- Op 13 maart speelt de dansvoorstelling **W**, het spiegelbeeld van het eerdere *M*. Ze worden beide beschreven als choreografieën op het kruispunt van dans en de filosofie van Nietzsche. **W** is een stuk waarin vijf danseressen de kracht, woede en wellust voelbaar maken die in de mythes en archetypes rond vrouwen nadrukkelijk aanwezig zijn. Op een moderne bewerking van Wagners liefdesdrama 'Tristan und Isolde' wordt onze obsessieve zoektocht naar de waarheid getoond, nu vanuit het vrouwelijk perspectief. Meer

info: https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/2018-19/w/?utm_source=crm&utm_medium=e-mail&utm_content=Nieuwsbrief&utm_campaign=19-02-15%20Nieuwsbrief%20Explore%202019_W

- 'Sterke vrouwen in straffe tijden' is het motto van de *NachtHexenreeks*, waarvan nu deel twee op 28 maart te zien in de Stadsschouwburg. De creaties zijn een rechtstreekse ode aan vrouwen en gebaseerd op het angstaanjagend succesvolle, Russische nachtbommenregiment 'Taman' uit de Tweede Wereldoorlog die - van piloten tot technici - uit louter vrouwen bestond. Met lichte zweefvliegtuigjes bombardeerden zij met succes de Duitse stellingen. In totaal kwamen 30 nachtheksen om in de oorlog. Deel 1 plaatste Jeanne d'Arc in het nu. **NachtHexen II: la Parisienne** is een multidisciplinaire voorstelling, gebaseerd op een persoonlijk verslag van de Parijse jonge vrouw die verslag doet van de sfeer tijdens de nacht van de aanslagen van 13 op 14 november. Meer

info: [https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/2018-19/nachthexen-ii-la-parisienne/?utm_source=crm&utm_medium=e-mail&utm_content=Nieuwsbrief&utm_campaign=19-02-15%20Nieuwsbrief%20Explore%202019_NachtHexen%20II%20%20La%20Parisienne\)&guid=xSg/2TU4fsCpfqfWr2rD3WMONZ9AM5Ku](https://stadsschouwburg-utrecht.nl/agenda/2018-19/nachthexen-ii-la-parisienne/?utm_source=crm&utm_medium=e-mail&utm_content=Nieuwsbrief&utm_campaign=19-02-15%20Nieuwsbrief%20Explore%202019_NachtHexen%20II%20%20La%20Parisienne)&guid=xSg/2TU4fsCpfqfWr2rD3WMONZ9AM5Ku)

Bibliotheeknieuws:

- Op zaterdag 16 maart doen wij weer mee met de jaarlijkse landelijke **vrijwilligersdag, nldoet**. Iedereen die een dagje ergens wil meehelpen kan zich aanmelden voor een project. Wij hebben twee klussen. Om te beginnen weer een voorjaars schoonmaak van alle boeken en kasten, en wat andere kleine opknopklusjes binnen. Als het weer meewerkt willen we ook naar buiten, de tuin opknappen. Tussendoor is er genoeg tijd voor koffie, thee, lunch en onderling contact. Meer info en aanmelden kan via: <https://www.nldoet.nl/klus/38149>

We zijn we op zoek naar iemand die boeken in de catalogus wil invoeren. Dat kan gewoon thuis achter de computer op basis van de lijst met nieuwe boeken die bij de bibliotheek binnen komen. Het zou fijn om te kunnen laten weten welke recente boeken (zie bijv hieronder) in de collectie zitten. Dus als je bij dit klusje zou willen helpen, laat het ons weten! (info@vrouwenbibliotheek.nl)

Nieuwe boeken in de bibliotheek

De vorm van Ierland van Truus Rozemond, *Schokland* van Saskia Goldschmidt, *Adam* van Wanda Reisel, *De dochter van Crusoe* van Jane Gardam, *Onorthodox* van Deborah Feldman, *De paradox van geluk* van Aminatta Forna, *De kunst van het verliezen* van Alice Zeniter, *We zullen niet te pletter slaan* van Nina Polak, *Maanshaduw* van Aminatta Forna, *De repetitie* van Eleanor Catton, *Spiegelmoeders* van Judith van der Wel, *De hoogste tijd. Een eeuw vrouwenkiesrecht* van Monique Leyenaar, *Normale mensen* van Sally Rooney

Nieuwe recensies van deze maand als link bijgevoegd:

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/02/07/op-jouw-bruiloft-door-carson-mccullers/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/02/11/1001-vrouwen-in-de-20ste-eeuw-door-els-kloek/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/02/14/vrouw-aan-de-piano-door-veerle-janssens/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/02/18/sikkel-door-ruth-lillegraven/>

<https://vrouwenbibliotheek.nl/2019/02/20/toekomstig-huis-van-de-levende-god-door-louise-erdrich/>

De **leenbijdrage voor 2019** is vanwege de btw verhoging vastgesteld op **€ 26,-**. Je kunt hiervoor vanaf nu en het hele volgende jaar onbeperkt boeken lenen en/of vriendin/vriend van de bibliotheek zijn. Iedereen die boeken leent en/of wil gaan lenen wordt vriendelijk verzocht dit bedrag over te maken op banknummer NL71 INGB 0009 2669 95 ten name van *Stichting Es Scent* o.v.v. naam en '**leenbijdrage 2019**'. Meer overmaken om de vrouwenbibliotheek extra te ondersteunen mag natuurlijk altijd. Eenmalig een boek lenen kan ook. De bijdrage hiervoor is € 1,- per boek.

Op www.vrouwenbibliotheek.nl is meer informatie over de bibliotheek te vinden, de nieuwsbrief is ook te lezen via onze website. Naast de aangekondigde openingstijden blijft het altijd mogelijk om op afspraak een bezoek te brengen aan de bibliotheek. U bent van harte welkom.

Marjolein Datema

Utrecht, 26 februari 2019

'De Gelukkigen' door Kristine Bilkau

KRISTINE BILKAU

ROMAN • COSSEE

GETIPT
DOOR
DWDD!

DE GELUKKIGEN

Wat is er eerst? Het falen? Of de angst voor het falen? Dat is de vraag die boven de regels blijft hangen bij lezing van *De gelukkigen*. De roman is een debuut van journaliste Kristine Bilkau. Ze beschrijft het leven van dertigers Isabell en Georg en hun kleine zootje Matti. Isabell is celliste, Georg journalist. Ze wonen in het appartement waarin Isabell is opgegroeid. Isabell is bezig om het kamertje voor Matti een nieuw verfje te geven. Het appartementengebouw staat in de steigers, er is zeildoek voor gespannen, alsof het een grote boot is. Als de zeilen worden verwijderd, verschijnt een opgefrist gebouw, geel geschilderd, met een kroonluchter in de hal. De boot is opgetuigd voor grotere, snellere en ruwere zeeën, net als de hele wijk, die steeds luxer wordt. De naam wordt niet expliciet genoemd, maar het beeld van Berlijn doemt op, een stad die als zovele steden een razendsnelle gentrificatie doormaakt.

Falen, of angst voor falen? Isabell's hand begint te trillen als ze een solo moet spelen bij het musical-orkest waaraan zij is verbonden. Aanvankelijk lichtjes, bijna ongemerkt. Ze houdt zichzelf voor dat ze zich geen zorgen moet maken. Maar gaandeweg wordt het trillen steeds duidelijker en valt niet meer te ontkennen. Georg werkt als redacteur bij een krant. Gedrukte media krijgen het moeilijker, ook zijn krant, er dreigt een reorganisatie. Georg denkt aan verhuizen en bekijkt sites.

De Gelukkigen snijdt op overtuigende wijze een sociologisch thema aan en wordt daarom ook wel een generatieroman genoemd. De onbegrensde mogelijkheden van de jaren negentig zijn doorgeprikt. Isabelle en Georg, als dertigers in die periode opgegroeid, merken daar nu de gevolgen van. Zij niet alleen overigens. Maar zij zijn extra belast met de gedachte dat je geen fouten mag maken, want falen is mislukken. De reacties van Isabell en Georg werken twee mogelijke reacties uit. Isabell zoekt het in ontkenning, doen alsof er niets aan de hand is. Zij droomt weg bij een Facebookpagina van een gelukkig gezinnetje in Amsterdam. Georg gaat op zoek naar alternatieven, zoals verhuizen en droomt weg bij huizen-sites.

Maar er is meer. Beiden zoeken een verhouding met de plek waar zij vandaan komen. Isabell met haar ouderlijk huis en Georg met zijn moeder. Die woont vlakbij, achter een raam vol cactussen in wat ooit een electronicawinkel was. Georg brengt plichtmatige bezoeken, Isabell vermijdt die zoveel mogelijk. Als zijn moeder overlijdt en Georg thuis doodziek en gebroken door geldzorgen op de bank ligt lijkt er iets te verschuiven bij Isabell. Zij ziet de situatie onder ogen en komt in

actie. De vraag naar de relatie tussen falen en angst voor falen schuift zij als niet-relevant terzijde. Daarmee beschrijft deze roman ook de 'coming of age' van Isabell. Ze verzoent zich met haar rol als schoondochter en moeder, vult die actief in en helpt daarmee Georg om een nieuw evenwicht te vinden. Deze ontwikkeling zet aan het eind van het boek wel erg snel in en beweegt zich daarmee naar mijn smaak op de rand van psychologische geloofwaardigheid.

Deze roman gaat desondanks niet alleen over dertigers in onzekere tijden maar zeker ook over verzoening. Verzoening met het feit dat het leven niet perfect is, dat mislukken geen falen hoeft te zijn. Kristine Bilkau legt in het VPRO-programma *Boeken* een aardige verbinding naar haar eigen schrijverschap. Als je schrijft, zegt ze, maak je doorlopend fouten maken en begin je weer opnieuw. (<http://www.vpro.nl/boeken/programmas/boeken/2016/22-mei.html>, vanaf 14.52 min.)

Uitgeverij Cossee, 2016
Pagina's 320
vertaald uit het Duits door Kris Lauwerys en Isabelle Schoepen (*Die Glücklichen*)
ISBN 978 9059 366 428

recensie door Ine van Emmerik, november 2016